

KRİPTO PARALARIN DEVLET OTORİTELERİYLE ENTEGRASYONU

Buse TOPALOĞLU*

Özet

Günümüz teknolojiyle birlikte her alanda hızlı ilerlemeler kaydedilmekte ve bu durumdan para piyasası da büyük ölçüde etkilenmektedir. Blockchain teknolojisinin ortaya çıkardığı sanal varlıklar bunun bir örneği olarak dikkat çekmektedir. Sanal varlıkların en tanınmış olan kripto paraların vergilendirmeye tabi tutulamaması, sanal cüzdan sahiplerinin işlemlerini anonim bir şekilde gerçekleştirmesi ve kimlik bilgilerine ulaşılabilmesi gibi özellikleri yatırımcıların bunlara yönelik ilgisini artırmaktadır. Ancak devletler kripto paraların bu özelliklerinin devlet otoritesini sarsacağı endişesi ile kripto paralara mesafeli durmaktadır. Her geçen gün daha geniş bir kitleye yayılan kripto paralarla ilgili yapılacak yasal düzenlemelerin, önümüzdeki yıllarda bir gereklilik haline alacağı düşünülmektedir. Çünkü ülkeler her ne kadar kripto para kullanımını yasaklamak gibi bir yola başvursa da, sınırlayıcı bir merkez olmadığı için kullanımının devam edeceği söylenebilir. Çalışmada kripto paralara olan yüksek talebin gözlemlenmesi sonucunda ülkelerin belli bir düzenlemeye gitmesinin gerekliliği ve olası yasal düzenlemelerin üzerinde durulmuştur. Devletlerle kripto paralar arasındaki entegrasyon sürecinin kolaylaşması ve hızlanmasını sağlamak amacıyla küçük oranlı vergilerin uygulanarak kripto para sistemindeki işlemlerin kayıt altına alınmasının oldukça yerinde olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto para, Bitcoin, Yasal düzen, Para, Blockchain

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, busetopaloglu.57@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9167-155X

THE INTEGRATION OF CRYPTO MONEY WITH STATE AUTHORITIES

Abstract

Rapid progress is being made with the current technology and the money market is also affected greatly. The virtual assets that very popular for institutions and investors are creating a risk factor for the financial authority of governments by providing anonymous identities for the cypto-wallet owners' transactions and not being able to taxation. In the other hand, governments are not so interested at this new technology because a decentralized structure is always carrying risks against governal authority. With all we witnessed since more than ten years of cryptocurrencies, the popularity increases day by day and it is going to be a requirement to regulate and meet the cryptocurrencies for governments. Another reason to meet the crptocurrencies for governments is the nature of cryptocurrency is uncontrollable. In this article, emphasized on governments behaviour on cryptocurrenies, and possible regulations that will ease the situation of integration. Govenments should expedite the integration with Blockchain technology with all other assets and best taxation procedure looks like taking small percents to easen the registration of blockchain transactions.

Keywords: Cryptocurrency, Bitcoin, Legal order, Money, Blokchain

Giriş

Yeniçağın beraberinde getirdiği teknolojik gelişmeler, birçok alanda hayatımızı kolaylaştırdığı gibi ekonomi sektörünün de yapısında değişikliklere yol açmaktadır. Günümüzde para kavramı ile geleneksel sınırlarının dışına çıkmakta ve gelecekte banknotların yerini alacağı düşünülen kripto paralar her geçen gün daha fazla kullanıcıya ulaşmaya devam etmektedir. Günümüz koşulları değerlendirildiğinde, sürekli fiyat artışlarıyla ve büyüyen işlem hacimleriyle kripto paralar, tasarruf sahiplerinin portföylerinde kolaylıkla yer alabilmektedir. Son rakamlara bakıldığında, ilk kripto para olarak karşımıza çıkan Bitcoin'in toplam varlık hacminin 1 trilyon dolar seviyesine ulaştığı görülmektedir (Coinmarketweb, 2021). Kripto paralar, Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede yatırımcılar tarafından büyük ilgi görmekte ve bu yatırım türüne olan ilgi artmaya devam etmektedir. Son gelişmeler kapsamında değerlendirildiğinde, Türkiye'de devlet otoritesi bu duruma kayıtsız kalmamış, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) ortak bir projeye bu konuda gerekli çalışmalarını yürütmeye başlamıştır.

Kripto paralar tamamen dijital ortamda oluşturulmakta ve bu yönüyle para algımızı büyük ölçüde değiştirmektedir. Kripto paralara yönelik ilginin ve talebin artmasının temelinde, kripto paralara dair işlemlerin herhangi bir merkeze bağlı olmadan (merkeziyetsizleştirilmiş) ve güven sağlayacak üçüncü bir kişiye ihtiyaç duymadan büyük bir güvenlik zinciri içinde yapılması özelliği yatmaktadır. Buna göre, işlemlerin gerçekleştiği Blockchain teknolojisi sayesinde yatırımcıların kimlik bilgileri büyük bir güvenlik çemberi içinde saklanmakta ve hiçbir şekilde Blockchain zincirinden dışarı çıkarılamamaktadır. Bloklara işlenen kayıtların bir şekilde hacklenmesi durumunda ise herhangi bir bilgi karşı tarafa ulaşana kadar silinmekte ve bilginin güvenliği üçüncü kişilere karşı korunmaktadır. Blokların değiştirilebilmesi için milyarlarca kez kopyalanmış tüm blokların değiştirilmesi gerekmektedir, bu ise neredeyse imkânsızdır. Bu kadar büyük bir güvenlik sistemi içinde gerçekleşen kripto para işlemleri ise dijital paralara olan güveni artırmaktadır. Kripto paraların güvenilirlikle ilgili üstünlüklerinin dışında, gerçekleştirilen kripto para alım satım işlemlerinin herhangi bir maliyete katlanmadan ve çok kısa sürelerde gerçekleştirilebilmesi kripto paraları cazip hale getiren diğer önemli bir özellik olarak dikkat çekmektedir (Çetinkaya, 2018)

Diğer taraftan, kripto paraların herhangi bir otoriteye bağlı olmadan anonim ve merkezsiz yatırım araçları olmaları klasik para sistemleri ve devletin egemenliği konusunda önemli soru işaretleri oluşturmaktadır. Böylece, kripto para sistemi yatırımcılar açısından ilgi görse de, devletler kripto paraları büyük bir tehdit olarak görmektedirler. Çünkü geleneksel para sistemlerinde ekonomideki para düzeyi devlet otoriteleri tarafından serbestçe belirlenirken, devletler parayı kullanarak ekonomi üzerinde önemli politikalar uygulama imkânı da elde etmektedir. Ancak kripto paraların arzı yalnızca onu oluşturanlar ya da kullanıcı kitlesi tarafından belirlenebilmektedir. Bu durum devlet otoritelerinin kripto paralara olumsuz yaklaşmasına sebep olmakta ve kripto paraların ekonomiye zarar verebilecek büyük bir tehdit unsuru olarak görülmesine neden olmaktadır. Belirtilen noktanın dışında kripto para işlemlerinin vergilendirilmesi noktasında da ciddi tartışmalar bulunmaktadır. Bütüncül bir çerçevede değerlendirildiğinde, kripto paraların kullanımının giderek yaygınlaşması devlet otoritelerinin kripto paralara yönelik bakış açısının yeniden sorgulanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu çerçevede, çalışmanın amacı devlet otoritelerinin kripto paralara bakış açısına dair bir literatür tartışması ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmanın sonraki bölümünde ilk olarak Blockchain teknoloji ve kripto paralar hakkında temel bilgiler sunulacak daha sonra ise kripto paralar ile devlet otoriteleri arasındaki ilişki ele alınarak söz konusu ilişkiye yönelik yasal düzenlemeler değerlendirilecektir.

1. Blockchain Teknolojisi ve Kripto Paralar

Kripto para işlemlerinin gerçekleştiği ve sistemin temelini oluşturan teknoloji Blockchain olarak isimlendirilmektedir. Dünyada Blockchain konusunda en meşhur isimlerden olan Rus yazılımcı Vitalik Buterin, Blockchain'i; "herkesin program yükleyebildiği, programların kendiliğinden yürütülebildiği, her programın mevcut ve önceki durumlarının her zaman herkes tarafından görülebildiği ve üzerinde çalışan uygulamaların kriptolojik olarak güvence altına alındığı sihirli bilgisayar" şeklinde tanımlamaktadır (Ethereum Blog, 2018). Bu sistemde tüm kripto para alışverişlerinin kaydı tutulmaktadır. Ayrıca, Blockchain sistemi sayesinde kayıtların birden fazla yerde tutulabilmesi, gerçekleştirilen tüm işlemlerin oldukça güvenli olmasını sağlamaktadır. Çünkü kayıtlardan herhangi birinin kaybolduğu durumda diğer alanlarda bilgiler korunmaya devam etmektedir. Diğer taraftan, herhangi bir bilginin Blockchain ağından dışarı çıkması durumunda bilgi karşı tarafa ulaşana kadar silinmekte ve erişilemez duruma gelmektedir. Blockchain sisteminde kripto paralar ile yapılan işlemlerin kim tarafından yapıldığı bilgisine ulaşılamamakta, başka bir ifadeyle Blockchain teknolojisinde tüm işlemler anonim olarak gerçekleşmektedir. Kısaca bütün işlemler şifreli olduğu için para gönderen, para alan, yatırım yapan ve herhangi bir işlem yaratan kişilerle ilgili hiçbir bilgiye ulaşılamamaktadır (Catalini, 2018).

Kripto paralar Blockchain teknolojisinin kullanım alanlarından yalnızca biridir. Blockchain teknolojisi, kripto para kayıtlarının tutulması haricinde birçok alanda kullanılmaktadır. Bu alanlar arasında sağlık, turizm, bankacılık, finans, imalat gibi birçok sektör yer almaktadır. Örneğin Blockchain teknolojisi finans sektöründe tüm sermaye hareketlerinin izlenmesi, ödemeler ve ticari transferler gibi işlemlerin güvenle gerçekleştirilmesine aracılık etmektedir. Şirketler, hisse ve hissedar kayıtlarının saklanması; hükümetler, vergi kontrolünde, seçimlerdeki oy kullanma işlemlerinde ve daha birçok alanda Blockchain teknolojisini kullanabilmektedir. Hatta hukuk alanında

bile mahkeme kararlarının izlenmesi, sözleşmelerin saklanması, ipotek gibi işlemlerde Blockchain teknolojisinin kullanıldığı bilinmektedir (Girasa, 2018).

Blockchain teknolojisi, dağıtık defter teknolojisi olarak adlandırılan, verilerin dağıtık bir ağa kaydedildiği kapsamlı ve büyük bir sistemin bir parçasıdır. Bu teknoloji sayesinde Blockchain teknolojisinin popüler teknolojiler arasına girdiği ve birçok firma tarafından bu alana ciddi yatırımlar yapıldığı gözlemlenmektedir. ABN Amoro, ING, RaboBank gibi özel Hollanda bankaları Blockchain teknolojisiyle ilgili çalışmalarına 2014 yılından itibaren ağırlık vermeye başlamışlardır (Petkovic & Arnab, 2018). Hindistan Merkez Bankası (SBI) da Blockchain teknolojisine yatırım yaptıklarını ve en kısa sürede bu sistemi kullanacaklarını açıklamışlardır (Agarwal, 2018). Küresel ekonomideki en büyük ödeme sistemleri arasında yer alan Mastercard, Blockchain ile anlık ödeme sistemi ile ilgili patent haklarını almak için başvuruda bulunmuştur. Kanada devleti Blockchain teknolojisini yeni dijital kimlik sisteminde kullanacağını ifade etmiştir. Böylece kullanıcıların kimlik bilgilerinin bankalara, telekomünikasyon şirketlerine ve hatta resmi kurumlara karşı korunarak anında doğrulanabilme imkânının elde edileceğini belirtmişlerdir (Alexander, 2017).

Blockchain teknolojisinin şimdilik en yaygın kullanıldığı alan olan kripto paraların tarihi, 2008 yılında Satoshi Nakamoto tarafından kapalı bir mail grubuna gönderilen mail ile başlamıştır. 2009 yılında ise ilk defa Bitcoin para birimi yazılımı yapılmıştır (Yumuşaker, 2019). İlk kripto para olan ve diğer tüm alt coinlere öncülük eden Bitcoin tüm dünyada gördüğü büyük ilgi sonrasında inanılmaz rakamlara ulaşmıştır. İstatistiklere göre, dolaşımdaki Bitcoin'lerin toplam değeri Temmuz 2013'te 1,2 milyar dolar seviyesindeyken Temmuz 2020 itibarıyla bu değer 182 milyar dolara ulaşmıştır (Coinmarketcap, 2021). Şüphesiz bu artışın arkasında, Bitcoin'in gelecekte ekonominin vazgeçilmez bir parçası olabileceği ihtimali ve değerindeki yüksek artışlar önemli bir rol oynamaktadır (Abdurrahman Ç, 2016). Günümüzde kullanımı oldukça yaygınlaşan kripto paralar, yüzyıllardır alışlagelmiş para kavramından çok farklı bir boyutta varlığını sürdürmektedir. Alım ve satımı oldukça kolay ve piyasadaki paralara kıyasla daha az maliyetli olan bu dijital varlıklar kullanıcılarına birçok avantaj sağlamaktadır. Bu yönüyle de dünyanın hemen her ülkesinde oldukça talep gören bir yatırım aracı olma özelliği taşımaktadır (Mendi & Çabuk, 2018). Sistem, bu alım ve satımların gerçekleştirilmesi sırasında yatırım sahiplerinin kimliğini korumakta ve işlemler tamamen anonim olarak yapılmaktadır (Blakstad vd., 2018). Ancak, işlem sahiplerinin kimlik bilgileri gizli tutuluyor olsa da, yapılan işlemler tarafların tümü için şeffaf ve açık bir şekilde yürütülmektedir. Yatırım sahibi bireyler garantör ya da banka gibi aracı bir kurum olmadan tüm portföylerini yalnızca birkaç dakikada belirleyerek paralarını büyük bir güvenlik ağı içinde saklayabilmektedirler. Bu durumda da güven sağlayacak herhangi bir üçüncü kişiye gerek duyulmamaktadır. Çünkü yapılan işlemlerin değiştirilmesi neredeyse imkânsızdır. Zira işlemlerin kaydedildiği bloklar, yine değiştirilemeyen ve bozulamayan kendinden önceki bloğa tutunmaktadır. Bu durumda, işlemlerin değiştirilmesi veya bozulabilmesi için “%51 Saldırısı”

olarak isimlendirilen durumun gerçekleşmesi gerekmektedir. %51 Saldırısı, ağlarda değiştirme ya da bozulma yaratılabilmesinin ancak ağın yarısından fazlasının tek bir kişi tarafından ele geçirilmesiyle mümkün olacağı durumu ifade etmektedir (Myddleton & Fullwood, 2016). Bu ihtimalin ise neredeyse imkânsız olması kripto paraları oldukça güvenilir bir hale getirmektedir. Kripto paralarla ilgili bütün bu özellikleri kripto paralarla ilgili, hayatımızda yıllardır önemli bir yere sahip olan garantörlere duyulan ihtiyacı ortadan kaldırmaktadır. Bu durum bir tarafta hanehalkı ve firmalar açısından verimli ve güvenli bir yatırım aracı ortaya çıkarmakta, diğer tarafta en önemli garantör durumundaki devletlerin de rekabet içerisinde yer almasını sağlamaktadır. Böylece ekonomik verimliliğin artmasına katkı sunacaktır (Catalini, 2018).

2. Kripto Paraların Devlet Otoritelerine Etkisi

Kripto paraların yaygınlaşması ile birlikte kripto para ve devlet otoritesi çeşitli açılardan tartışılmaya başlanmıştır. Buna göre, ilk olarak kripto paralar merkeziyetsiz bir sistemde işlem görmeleri sebebiyle herhangi bir otoriteye bağlı olmamaktadırlar. Bu sebeple de yatırım sahiplerinin hükümetler tarafından vergiye tabi tutulamaması gibi bir durumla karşılaşmaktadır. İkinci olarak ikinci olarak Blockchain teknolojisinin sahip olduğu özellikler doğrultusunda kripto paraların gizlilik özelliği ortaya çıkmakta, böylece yapılan işlemlerin gizliliğine ilişkin herhangi bir güvenlik açığının bulunmadığı belirtilmektedir. Kripto paralara yönelik gerçekleştirilen işlemlere ilişkin söz konusu bu gizliliğin, kontrol mercilerinin dâhil olmadığı bir ortamda gerçekleştirilmesinden dolayı güvenilirliği konusunda çeşitli fikir ayrılıkları ortaya çıkmaktadır

Çünkü sistemin güvenilirliği bir soruna yol açmasa dahi devlet otoritesinin sisteme müdahalede bulunamaması yasa dışı işlere yol açılabileceği ihtimalini doğurmaktadır (Turan, 2018). Üçüncü olarak, kripto para sistemi günümüz merkez bankalarının işleyişi ile uyuşmamaktadır. Zira modern para sistemlerinde piyasadaki para miktarının ayarlanması aynı zamanda devletin ekonomiye bir müdahale aracı işlevi görmektedir. Daha açık bir ifadeyle, devletler merkez bankaları kanalıyla uyguladıkları para politikası ile önemli bir ekonomi politikası aracı elde etmiş olmaktadır. Hükümetler para politikasıyla ekonomideki gelir, istihdam, fiyatlar, ödemeler bilançosu ve finansal piyasaları etkileme ve yönlendirme imkânı elde ettiği gibi bazı durumlarda da para basmak yoluyla ciddi gelir elde etmektedirler. Oysa kripto para sisteminde kullanıcı kimliklerinin gizli tutulması ve herhangi bir otoriteye bağlı olunmaması sebebiyle devletin kontrolü söz konusu değildir (Yin vd., 2019).

Bir tarafta kripto para sisteminin günden güne büyümesi ve yaygınlaşması, diğer tarafta ise söz konusu sistemin devlet otoritesi üzerinde ortaya çıkarması muhtemel etkiler

söz konusudur. Devletler kripto para sistemi ve bunun geleceğine ilişkin çeşitli tartışmalar yürütmekte ve kararlar almaktadır. Bununla birlikte, ülkelerin kripto paralara olan yaklaşımlarında büyük farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı ülkelerde hem kripto paralar hem de Blockchain teknolojisi kabul görmüş hatta bireylerin kullanımı teşvik edilmiştir. Kimi ülkelerde ise kripto paraların yasadışı faaliyetlerde kullanılabilmesi, elde edilen kazançlara vergilendirme yapılamaması ya da arzı konusunda bir politika izlenememesi gibi sebeplerle kullanımı tamamen yasaklanmış ve para olarak kabul görmemiştir. Genel olarak bakıldığında, Blockchain teknolojisine olumlu yaklaşılsa da, kripto paralara karşı ön yargılı olan ülke sayısının da oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Ülkelerin kripto paralara yönelik yaklaşımına ayrıntılı bir şekilde bakıldığında Dünya ekonomisinin önde gelen ülkesi ABD’de kripto paraların vergilendirilmesi konusunda çeşitli düzenlemelerin yapıldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca, Bitcoin madenciliğinden elde edilen gelirlerin de vergilendirilmesi konusunda adımlar atılmıştır. ABD, kripto paraların bir yıldan fazla elde tutulup satılmasını ise sermaye kazançları vergisine tabi tutmuştur. Kanada’da ise ticari işletmeler tarafından kripto para ile gerçekleştirilen işlemlerde kurumlar ve katma değer vergisi uygulaması söz konusudur. Bireysel yatırımcılar için ise elde edilen kazançların %50’si vergiden muaf tutulmakta, kalan matrah ise normal vergi tarifesi üzerinden vergilendirilmektedir. Kanada’nın kripto para sistemine karşı oldukça olumlu yaklaştığının bir göstergesi olarak, “Mazacoin” ismiyle kendi kripto parasını yaratması söylenebilir (Cointurk, 2018; Peaster, 2018; Zuckerman, 2018; Helms, 2018; Barry, 2018; Baktaş, 2018). Avustralya devleti de tıpkı Kanada’da olduğu gibi şirketlerin kripto para ile ilgili işlemlerinde kurumlar ve işlem vergisi tahsil etmektedir. Bireysel yatırımcılar için ise, 10.000 Avustralya Doları’nın altında kripto para ile yapılan mal ve hizmet alım ve satım işlemleri, vergiden muaf tutulmuştur (Kargı & Günay, 2018). Japonya’da 2017 itibariyle Bitcoin yatırımı neticesinde elde edilen kâr üzerinden %15 ile %55 arasında değişen oranlarda vergi alınacağı açıklanmıştır (Şahin, 2019). İngiltere ekonomisinde ise kripto para işlemleri katma değer vergisinin istisnası olarak belirlenirken, bu işlemleri yapanlara %20 oranında kurumlar vergisi zorunluluğu getirilmiştir. Yine bireysel yatırımcılar elde ettikleri kâr üzerinden sermaye kazanç vergisi ödemektedirler. Almanya’da kripto para alım-satımından elde edilen kâr 800 Euro’yu aşmışsa, bu kazanç “spekülatif kazanç” olarak değerlendirilerek %25 oranında vergiye tabi tutulmaktadır. Kripto para alım-satım

işlemleri ise katma değer vergisinden muaf tutulmuştur. Hollanda’da kripto para işlemleri yapanlar kurumlar vergisi, bireysel yatırımcılar ise elde ettikleri kâr üzerinden gelir vergisi ödemektedirler. İsviçre ise kripto para ile ilgili bireysel olarak yapılan işlemleri vergiden muaf tutmuştur (Altay Topçu & Sümerli Sarıgül, 2020).

İskandinavya ülkelerinin kripto paraya yönelik yaklaşımlarına bakıldığında, kripto para kullanımına uyum gösterme konusunda daha istekli oldukları gözlemlenmektedir. Örneğin Danimarka günlük hayatta kendi para birimi ve kripto paranın birlikte kullanılabilceği bir sistem üzerinde durmaktadır. Danimarka para otoriteleri, Bitcoin’i bir para birimi olarak kabul etmedikleri için bununla ilgili bir düzenlemeye de gerek olmadığını duyurmuştur. İsveç de Danimarka’dakine benzer adımlar atmıştır. Öncelikle İsveç Merkez Bankası (Riksbank) ülke ekonomisinde fiyat istikrarsızlıklarının olduğu durumda yerel para birimi yerine Bitcoin’in kullanılabilceğini ifade etmektedir. Ayrıca, İsveç Finansal Denetleyici Otoritesi Bitcoin’i yasal ödeme metodu olarak kabul etmiştir (Çarkacıoğlu, 2016). Bir diğer İskandinav ülkesi olan Finlandiya ise Bitcoin’i bir finansal servis olarak tanımlamış ve Bitcoin işlemlerini katma değer vergisinden muaf tutmuştur. Blockchain teknolojisinin önde gelen ülkelerinden Estonya’da ise hükümet Blockchain teknolojisinin sağlık, bankacılık ve vatandaşlıkla ilgili bazı alanlarda kullanılmasını planlamaktadır. Bu alanda Blockchain teknolojisinin kullanıldığı bir oylama sistemi geliştirmiştir. Estonya hükümeti kripto para sektörünün gelişmesi için sağladığı mali destekler ve geliştirilen projelerle, sektörün öncü ülkelerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Son olarak, İzlanda Merkez Bankası diğer gelişmiş ülkelerin aksine 2014’te Bitcoin satın almanın İzlanda Kambiyo Yasasına aykırı olduğunu açıklayarak, kripto para konusunda olumsuz bir tutum benimsemiştir(Çarkacıoğlu, 2016).

İzlanda’nın dışında, çoğunluğunu geliştirmekte olan ülkelerin oluşturduğu bir grup ülke de kripto para sistemlerine karşı olumsuz bir yaklaşım benimsemiştir. Bunlardan Bangladeş Bitcoin’i yasal bir para olmadığı ve kullanıcılarını finansal tehlikelere atabileceği gerekçesiyle kripto para kullanımını yasaklamıştır. Bolivya Merkez Bankası da, “bir hükümet veya yetkili birimler tarafından çıkartılmayan ve kontrol edilmeyen paraları kullanmak yasal değildir” gerekçesini öne sürerek Bolivya’da Bitcoin kullanımını yasaklamıştır. Ekvator’un ise kripto para konusuna rekabet açısından yaklaştığı görülmektedir. Buna göre, ülkenin kendi kripto parasını çıkarma planı olduğundan, Bitcoin’le rekabeti engellemek amacıyla Bitcoin kullanımını yasaklandığı

görülmektedir. Tayland Merkez Bankası ise, ülkenin kripto para kullanımıyla ilgili bir yasal çerçeveye sahip olmadığını, bu nedenle Bitcoin kullanımının yasal olmadığını duyurmuştur (Çarkacıoğlu, 2016).

Türkiye’de de, Blockchain teknolojisi ve kripto paraların kullanımıyla ilgili bazı çalışmalar başlatılmış ve planlamalar yapılmıştır. Bu çerçevede, en somut açıklamaların 2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Plan’ında yer aldığı söylenebilir. Buna göre, finansal alanda kullanılan araçların çeşitlendirilmesi yolunda bazı adımlar atılacağı ifade edilmektedir. Ayrıca, Blockchain destekli Merkez Bankası dijital parasının yaratılmasına ilişkin çeşitli projelere de değinilmektedir (Altay Topçu & Sümerli Sarıgül, 2020). Aynı zamanda Blockchain teknolojisi kullanımının artırılması, bu teknolojinin avantajları ve sağlayacağı kolaylıklar gibi konuların derinlemesine araştırılması amacıyla Türkiye Bilişim Vakfı tarafından 8 Haziran 2018 tarihinde Blockchain Türkiye Platformu kurulmuştur (Türkiye Bilişim Vakfı, 2019). Türkiye’de gerçekleştirilen bir diğer projede, Bankalararası Kart Merkezi, Blockchain teknolojisine ilişkin altyapıyı kullanarak Ankara merkezli T2 Software firmasıyla “keklik” isminde bir dijital para geliştirmiştir. Ancak deneysel olarak geliştirilen bu dijital paraya sınırlı sayıda kişi erişebilmektedir. Söz konusu dijital para ile para transferi, alışveriş ödemeleri gibi çeşitli işlemler yapılabilmektedir (Demirel, 2017). Türkiye’nin en önemli bankaları arasında yer alan Akbank, 2018 yılında, para transfer işlemlerinde Blockchain teknolojisinin kullanılacağını duyurmuştur. Böylece, para transfer işlemlerinde güvenilir ve kayıpların ortadan kalktığı bir yapıya kavuşulacağı açıklanmaktadır (Akbank Blockchain, 2018). Türkiye’de kamu ve özel sektörün Blockchain teknolojisi ve kripto para kullanımındaki bu olumlu çerçeveye rağmen, 16.04.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelikle ödemelerde kripto varlıkların kullanımı yasaklanmıştır. Buna göre ödeme hizmeti sağlayıcılarının, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremeyeceği, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamayacağı net bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca ödeme ve elektronik para kuruluşlarının, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemeyeceği de yasaklanan bir diğer husus olarak dikkat çekmektedir (Resmi Gazete, 2021).

3. Devlet Otoritesi ve Kripto Paralar Arasındaki Entegrasyonun Sağlanabilmesi İçin Yasal Düzen Önerileri

Ülkelerin kripto paralara olumsuz yaklaşımlarının en temel sebebi sistemin devlet otoritelerinden bağımsız işleyişi gösterilmektedir. Kripto para kullanımına yönelik işlemlerin disiplinler arası işbirliğini ve limitsiz yatırım imkânı sağlaması gibi yatırımcılarına sunduğu birçok fırsatın yanında, söz konusu işlemlerde tüm kontrolün aracı ve merkezi otoriteden bağımsız olmasından dolayı ilgili işlemler kara para aklama gibi kanuna aykırı bazı faaliyetlerin yapılmasına yol açabilmektedir (Pirinççi, 2018). Bununla birlikte, günümüzdeki veriler ışığında incelendiğinde, kripto para birimlerinin gelecekte de talebinin artmaya devam edeceği ve ekonomiye yön verecek varlıklar olacağı tahmin edilmektedir. Devlet otoritelerinin birçoğu bu sistemin merkeze bağlı olmadan işlemesi sebebiyle, kripto paralara olumsuz yaklaşıyor olsa da, gelişen teknolojiyle birlikte bu sanal varlıkların hayatımızdaki yeri giderek önem kazanmaktadır. Bu nedenle, devletlerin bu hususta bir düzenlemeye gitmelerinin önemi günden güne artmaktadır (Çetinkaya, 2018). Gökğöz (2018), kripto paralara ilişkin gerçekleştirilecek düzenlemelerle birlikte devlet otoritesi-kripto para ilişkisinde bir uyumlaşmanın yakalanmasının devletler açısından oldukça yerinde olacağını ifade etmektedir. Buna göre, kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesinin sağlanması ve bunların kayıt altına alınmasıyla ilgili bir takım öneriler üzerinde durulmaktadır. Burcu (2016) ise, benzer bir yaklaşım benimsemekle birlikte kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesinin dışında, olayın vergi ve hukuki boyutlarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, bu hususlarla ilgili yasal düzenlemelerin önemine dikkat çekilmiştir. Şahin (2019), kripto paraların vergilendirme sistemine dahil edilip edilemeyeceği ihtimallerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, kripto paralara olan olumlu yaklaşımın devletler açısından büyük bir vergi kaynağı oluşturabileceği üzerinde durulmuştur. Yumuşaker (2019), benzer görüşlere sahip olmakla birlikte, kripto paraların devlet kontrolü altında tutulamaması sebebiyle bu sistemde kanuna aykırı işlerin yapılmasının oldukça kolay olduğu ve bunun önüne geçilebilmesi için ülkelerin muhakkak bir yasal düzenlemeye gitmesi gerektiği sonucunu savunmaktadır. Nihai çerçevede değerlendirildiğinde, devlet otoritesi ve kripto paralar arasındaki entegrasyonun sağlanması noktasında muhasebeleştirme ve vergilendirme şeklinde iki husus ön plana çıkmaktadır.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesi, söz konusu sistemdeki işlemlerin kayıt altına alınması açısından oldukça önemlidir. Esasında muhasebe işlemleri vergilendirme işleminin de bir ön koşulu niteliği taşımaktadır. Muhasebenin parayla ölçülme ilkesi gereğince, değerlendirilen tüm yabancı para işlemleri, mevcut kur esas alınarak önce Türk Lirası'na çevrilmekte ve sonrasında muhasebeleştirilerek kayıt altına alınmaktadır. Eğer kripto paralar da bir yabancı para gibi kabul edilirse, yapılan işlem sırasındaki kripto para kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilmesi ve sonrasında da muhasebeleştirilmesinin uygun olabileceği ifade edilmektedir. Bu işlemin muhasebe kaydına alınacağı en uygun kalem olarak belirtilen “Muhasebede Hazır Değerler” hesabı ise, anında kullanılabilir ve istenilirse kısa süre içinde nakde çevrilebilecek değerleri içermektedir. Gerçekten de kripto paranın özellikleri düşünüldüğünde, kripto para sistemi sahip olunan kripto parayı anlık olarak diğer para türlerine çevirmeyi mümkün kılmaktadır. Ayrıca, muhasebede döviz işlemlerinde kur farklarından doğan karların kaydedildiği “646 Kambiyo Karları” ve kur farkından doğacak zararların kaydedildiği “656 Kambiyo Zararları” hesapları, kripto para işlemlerinden kaynaklanacak kâr ve zararların kaydedilmesi amacıyla kullanılabilir (Dizkırıncı & Gökgöz, 2018).

Kripto para ile ilgili gerçekleştirilecek ticari işlemlerin veya kripto para yaratma işlemlerinin vergilendirilmesi devletler açısından ciddi bir vergi potansiyeli oluşturabilecektir. Ancak, vergilendirme işleminin yapılabilmesi için gerekli yasal işlemlerde öncelikle ülkelerin, kripto paraların meşru konumunu belirlemesi gerekmektedir. Bu noktada, işlem sahiplerinin kimlik bilgilerine ulaşımının neredeyse imkânsız olması önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu nedenle, ülkelerin bir işbirliği içinde bu süreci yürütmeleri gerektiği oldukça önemlidir (Kargı & Günay, 2018). Hali hazırda, kripto paraların kendilerine has güvenlik önlemlerinin olması, işlemlerin anonim bir şekilde gerçekleşmesi ve içinde bulunduğu güvenlik zinciri, kripto para işlemlerinin takibini engellemektedir. Bu da işlemlerin kayıt altına alınmasını ve vergilendirme işlemini oldukça zorlaştırmaktadır. Bu doğrultuda ülkelerin birçoğunun vergilendirme işlemini ancak işlem sahiplerinin elde ettikleri gelirleri beyan etmesi durumunda yapabileceği belirtilmektedir (Marian, 2016).

Kripto para varlıklarının vergilendirilmesi noktasında ülkelerin kripto paraları çeşitli yasal statülere koydukları görülmektedir. Örneğin, ABD kripto paraları emlak statüsünde değerlendirirken, Fransa da kripto paraları benzer şekilde menkul kıymet

statüsüne yerleştirmektedir. Diğer taraftan Kanada gibi bazı ülkelerde ise kripto paralar emtia olarak kabul etmektedir (KPMG, 2017). Yasal statüsünün dışında ülkelerin vergilendirme işlemine de çeşitli açılardan yaklaştığı söylenebilir. Güney Kore, Japonya, Kanada gibi bazı ülkeler doğrudan kripto para kazançlarını dikkate almakta, kazanç üzerinden kurumlar vergisi ve gelir vergisi tahsil etmektedir. Bununla birlikte, Danimarka, Estonya gibi bazı ülkeler kripto paralardan elde edilen gelirleri vergiden muaf tutma yoluna gitmektedir (Eser, 2018; KPMG, 2017). Slovenya’da ise bireylerin elde ettiği kripto para gelirleri vergiden muaf tutulurken, şirketlere kripto para işlemlerinde beyan zorunluluğu ve vergi yükümlülüğü söz konusudur (Eser, 2018). Almanya, ABD gibi ülkeler kripto paraların kullanıldığı alışverişleri de dikkate almaktadır. Bu noktada, Almanya kripto paraların kullanıldığı alışverişlerden vergi alınmayacağını ilan etse de, ABD sermaye kazançları vergisi tahsil etmektedir.

Sonuç

Her geçen gün ilerleyen teknoloji insanlarda oluşmuş birçok algıyı değiştirmeye devam etmektedir. Sanal ortamda alışveriş yapmak ya da bir bilgiye tek tıkla ulaşmak gibi işlemler oldukça normalleşmiş, artık yeni iş sahaları oluşturmak ve gelir elde etmek gibi daha da önemli birçok faaliyet bu şekilde gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Teknolojinin gelişimi her alanda insanlara oldukça büyük artılar kazandırmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte ekonomik alanda da para kavramı olduğundan çok ileri taşınmıştır. Para denildiğinde artık kağıt banknotlar ya da madeni paralar yerine paranın işlevlerini tam olarak yerine getirebilen sanal ortamda oluşturulmuş dijital varlıklardan söz edilmektedir. Günümüzde sanal ortamlarda oluşturulan dijital varlıklar içerisinde kripto paralar dikkat çekmektedir. Çok güçlü bir güvenlik zinciri içinde alım satımları yapılabilen kripto paralar, bugün para kavramının en yeni tanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kripto paraların arkasında ise Blokchain teknolojisi yer almaktadır. Blokchain, bloklardan oluşan zincir yapıdaki veri tabanıdır ve kripto paraların işlemleri bu sistem içinde yürütülmektedir. Bloklar üzerindeki bilgiler yalnızca alıcı ve satıcı tarafından bilinebilmektedir. Kripto paralara yönelik işlemler yüksek bir güvenlik sistemi içerisinde gerçekleştirilmesinin yanında ayrıca devlet otoritesinden ve herhangi bir merkezden bağımsız olarak ve garantöre ihtiyaç duymadan kısa süre içinde gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan söz konusu bu işlemlere ilişkin bir vergilendirme

uygulaması bulunmamaktadır. Kripto para işlemlerine ilişkin söz konusu bu özellikler bireylerin kripto para taleplerini artırmaktadır.

Kripto para işlemleri merkez bankalarından bağımsız olarak gerçekleştirildiğinden söz konusu işlemlerde devlet kontrolü sağlanamamaktadır. Bu noktada ülkelerin kripto para birimlerine bakışı, son dönemlerde iktisadi literatürün önemli konularından biri olarak dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın amacı devlet otoriteleri ile kripto paralar arasındaki uyuma ilişkin bir tartışma ortaya koymaktır. Bu doğrultuda da çalışmada çeşitli ülkelerin kripto paraya yaklaşımı değerlendirilmiştir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ülkelerin kripto paralara olan yaklaşımlarının birbirinden oldukça farklı olduğu gözlemlenmektedir. Bazı ülkelerin yasal düzenlemelerle kripto para işlemlerini çeşitli vergilendirmelere tabi tuttuğu, bazı ülkelerin kripto para kullanımını tamamen yasakladığı, bazı ülkelerin ise bu konuda henüz herhangi bir düzenleme yapmadığı görülmektedir.

Örnek verecek olursak Kanada Blockchain teknolojisine ve kripto paralara oldukça ılımlı yaklaşırken diğer ülkelerden farklı bir yola girmiştir. Mazacoin adında yeni bir kripto para birimi yaratarak ekonomik bir gelir elde etmeye başlamıştır. El Salvador ise geçtiğimiz günlerde Bitcoin'i ulusal para birimi olarak kabul etmek için tasarı hazırlamıştır. ABD kripto para kullanımını yasaklamak yerine belli oranlarda vergilendirmeler yaparak gelir elde etmektedir. Türkiye'nin de bu tür yasal ve idari düzenlemelerle yüksek miktarda vergi geliri yaratması söz konusu olabilir. Aksi takdirde, Türkiye'nin kripto para kullanımını kısıtlayıcı veya tamamen yasaklayıcı bir tutum içine girmesiyle, Türkiye'de kripto para birimlerinin kullanımının son bulmayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin de teknolojik her ilerlemeyi kaydetmesi ve kullanması ekonomik gelişmesine katkı sağlayacaktır. Çünkü her geçen gün teknoloji ilerlemekte ve piyasa birçok alanda kendini regüle etmektedir. Birçok gelişmiş ülke Blockchain veri tabanını, çok güçlü bir güvenlik zinciri içerisinde yer almasından dolayı, ülke içinde bankacılık gibi bazı sektörlerde bu sistemi kullanmaya başlanmıştır. Ayrıca, dış ticarete hata payını ortadan kaldıracak bu sistemin farklı birçok mali alanda kullanıcılarına kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, Blockchain ve kripto para sisteminin yaygınlaşması rekabeti de artıracığı için, merkez bankasının daha disiplinli politikalar izlemesini sağlayarak, daha rasyonel para politikası tasarımlarının

yapılmasına katkı sağlayabilecektir. Sonuç olarak, merkeziyetsiz bir sistem olmasından dolayı illegal işlerde kolaylıkla kullanılabilir olan bu sistem, yasal düzenlemelerle kontrol altına alınıp ülke için avantajlı bir şekilde kullanılabilir. Ayrıca, gerçekleştirilen kripto para işlemlerine uygulanacak küçük oranlı vergilerle hem sistemin takibinin yapılması kayıt altına alınması, hem de tahsilatı yapılacak vergi oranlarının işlem sahiplerine büyük vergi yükleri bindirmemesi sebebiyle yasadışı faaliyetlerin engellenebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Agarwal, M. (2018). *SBI to create blockchain-based exchange for recove*. Web: <https://inc42.com/buzz/sbi-to-create-blockchainbased-exchange-for-recovering-npas>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Akbank Blockchain. (2018). Web: <https://www.akbanklab.com/tr/guncel/basinda-biz/blockchain-teknolojisi-Turkiyede-ilk-kez-akbankta>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Alcantara, C., & Dick, C. (2017). Decolonization in a Digital Age: Cryptocurrencies and Indigenous Self-Determination in Canada. *Canadian Journal of Law and Society*, 32(1), 19–35. <https://doi.org/10.1017/cls.2017.1>
- Alexander, D. (2017). *Canadians to use blockchain for digital IDs - Bloomberg*. 2018. Web: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-14/forgetiris-scans-canadians-to-use-blockchain-for-digital-id>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Altay Topçu, B., & Sümerli Sarıgül, S. (2020). Dünyada ve Türkiye’de blok zinciri teknolojisi: finans sektörü, dış ticaret ve vergisel düzenlemeler üzerine genel bir değerlendirme. *European Journal of Science and Technology*, April, 27–39. <https://doi.org/10.31590/ejosat.araconf5>
- Bilgi Teknolojileri Vakfı. (2019). Blockchain Türkiye, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Blokzinciri Teknolojisi Raporu. Web: https://bctr.org/dokumanlar/KVKK_ve_Blokzincir_Teknolojisi.pdf. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). *Kripto para-bitcoin*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu
- Catalini, C. (2018). Blockchain Technology and cryptocurrencies: Implications for the digital economy, cybersecurity, and government. *Georgetown Journal of International Affairs*, 19(1), 36–42. <https://doi.org/10.1353/gia.2018.0005>
- Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto paraların gelişimi ve para piyasalarındaki yerinin swot analizi ile incelenmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 11–21.
- Coinmarketcap. (2021). *Bitcoin değerleri*. Web: <https://inc42.com/buzz/sbi-to-create-blockchainbased-exchange-for-recovering-npas>. Erişim Tarihi: 20.02.2021.
- Dizkırırcı, A. S., & Gökgöz, A. (2018). Kripto para birimleri ve Türkiye’de bitcoin muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2, 92–105.

- Ethereum Blog. Web: <https://ethereum.github.io/blog/2015/04/13/visions-part-1-the-value-ofblockchain-technology/>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Girasa, R. (2018). *Regulation of Cryptocurrencies and Blockchain Technologies: National and International Perspectives*. Web: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ecn&AN=1836011&site=ehost-live>. Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Kargı, V., & Günay, H. F. (2018). Kripto para vergilendirilmesi fikrinin mali yönden değerlendirilmesi. *Journal of Life Economics*, 5(3), 61–76. <https://doi.org/10.15637/jlecon.253>
- KPMG. (2017). *Türkiye dijital çağın parasını nasıl vergilendirecek?* Web: <https://home.kpmg.com/tr/tr/home/media/press-releases/2017/12/turkiye-dijital-cagin-parasini-nasil-vergilendirecek.html>. Erişim Tarihi: 18.03.2021.
- Marian, O. (2016). Kripto para birimi üstün vergi cenneti mi?. (Çev: S. P. Gürlek Keleş), *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74(2), 919-930.
- Myddleton, J., & Fullwood, C. (2016). Social media impact on organisations. A. Attrill&C. Fullwood (Ed.), *Applied cyberpsychology: Practical applications of cyberpsychological theory and research* içinde (216–235. ss.). London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137517036>
- Petkovic, S., & Arnab, S. (2018). *Ideation to realization: how dutch banks are harnessing blockchain*. Web: <https://www.coindesk.com/ideationrealization-dutch-bank-harness-blockchain/> Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- Resmi Gazete. (2021). Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>. Erişim Tarihi: 16.04.2021.
- Şahin, M. (2019). Kripto para yeni bir vergi sığınağı bilişim teknolojilerindeki gelişmeler kapsamında bir değerlendirme. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*, <https://doi.org/10.30794/pausbed.421510>
- Ateş, B. (2016). Kripto para birimleri, bitcoin ve muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 349–366.
- Turan, Z. (2018). Kripto paralar, bitcoin, blockchain, petro gold, dijital para ve kullanım alanları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (July), 1–5. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.431283>
- Yin, H. H. S., Langenheldt, K., Harlev, M., Mukkamala, R. R., & Vatrapu, R. (2019). Regulating cryptocurrencies: A supervised machine learning approach to de-anonymizing the bitcoin blockchain. *Journal of Management Information Systems*, 36(1), 37–73. <https://doi.org/10.1080/07421222.2018.1550550>
- Yumuşaker, M. C. (2019). Kripto para ve tipleri, bitcoin olgusu ve muhasebesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12. <https://doi.org/10.26466/opus.585051>